תנחומא בובר — עקב

והיה עקב תשמעון וגו' (דברים ז יב). זש"ה למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני (תהלים מט ו), יתברך שמו של הקב"ה שנתן תורה לישראל שבה שש מאות ושלש עשרה מצות קלות וחמורות, ואין בני אדם משגיחין בהן, אלא משליכים אותם תחת עקבותיהם, כלומר שהן קלות, לכך דוד היה מתירא מיום הדין, והיה אומר רבון העולמים איני מתיירא מן המצות החמורות שבתורה שהן חמורות, ממה אני מתיירא מן הקלות, שמא עברתי על אחת מהן, אם עשיתי אם לאו, מפני שהיא קלה, ואתה אמרת הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה, לכך אמר למה אירא בימי רע.

והיה עקב תשמעון. זש"ה הנחמדים מזהב ומפז רב וגו', גם עבדך נזהר בהם וגו' (תהלים יט יא יב), בא וראה היאך דוד משבח דבר תורה, שנאמר הנחמדים מזהב ומפז רב, ולא עוד אלא בכל מיני תבואה אין חביבה מסולת נקיה, שהיא צפה בפה, ודברי תורה חביבין ממנה, שנאמר ומתוקים מדבש ונופת צופים (שם שם), אמר ר' חנינא אם תאמר שאין בכל משקין מתוך מדבש, דברי תורה מתוקין מדבש, אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם אם תאמר שהן מתוקין כפרתי בהן חס ושלום, אלא גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב (שם), לפיכך מה רב טובך וגו' (שם לא כ), זה שכרך על המצות קלות.

והיה עקב תשמעון. זש"ה אורח חיים פן תפלס נעו מעגלותיה לא תדע (משלי ה ו), [אמר ר' אבא בר כהנא] שלא תהיה נושא ונותן במצותיה של תורה ורואה איזה שכרה של תורה ומצוה מרובה ועושה אותה, למה נעו מעגלותיה לא תדע, מטולטלין הם שבילי התורה, אמר ר' חייא משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו פרדס, והכניס בו פועלים, ולא גילה להם המלך שכר נטיעותיו, כי אילו גילה להם שכר נטיעותיו רואה איזה נטיעה שכרה מרובה ונוטעין אותה, נמצאת מלאכת הפרדס מקצתה בטילה ומקצתה קיימת, כך לא גילה הקב"ה בתורה שכר כל מצוה ומצוה, שאילו גילה נמצאו המצות מקצתן קיימות ומקצתן בטילות, ור' אחא בשם ר' אבא בר כהנא טילטל הקב"ה שכר עושה מצות בעולם הזה, כדי שיהו ישראל עושין אותם משלם.

תני ר' שמעון בן יוחי שתי מצות גילה הקב"ה מתן שכרה, אלו הן קלה שבקלות חמורה שבחמורות, קלה שבקלות שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים (דברים כב ז), חמורה שבחמורות כבד את אביך ואת אמך וגו' למען יאריכון ימיך וגו' (שם ה טז), הרי הן שוין בעולם הזה במתן שכרן. אמר רבי אבא בר כהנא ומה דבר שהוא פריעת חוב, כתיב בו אריכות ימים, דבר שהוא הפסד כיס וחסרון נפשות על אחת כמה וכמה, ור' לוי אמר גדולה מזו אמרו, גדול דבר שהוא פריעת חוב, מדבר שהוא הפסד כיס וחסרון נפשות, ור' אבא בר כהנא בשם ר' שמעון בן יוחי אמר כשם שמתן שכרן מרובה, כך עונשיהון מרובה, הדא הוא דכתיב עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם יקרוה ערבי נחל ויאכלוה בני נשר (משלי ל יז), למה יקרוה עורבים ויאכלוה נשרים, אמר הקב"ה יבא עורב שהוא אכזרי על בניו וינקור אותה ואל יהנה ממנה, ויבא נשר שהוא רחמני על בניו ויהנה ממנה, ומנין שעורב אכזרי על בניו, שנאמר מי יכין לעורב צידו [כי ילדיו אל אל ישועו יתעו לבלי אוכל] (שאיוב לח מא), ואומר לבני עורב אשר יקראו (תהלים קמז ט), כשהעורב מוליד הוא מוליד לבנים, ואומר הזכר לנקבה שעוף אחר בא

עליה והם מואסין אותן ומניחין אותן, מה הקב"ה עושה, מוציא מצואה שלהן יתושין ופורחין ואוכלין ומשם משחירין, הדה הוא דכתיב מי יכין לעורב צידו, ומניין לנשר שהוא רחמני, שכתיב כנשר יעיר קנו (דברים לב יא), ואינו מאמין בהם מפני עופות אחרים שרודפים אחריהם, מהו עושה, יפרוש כנפיו יקחהו וגו' (שם שם), הוי יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר.

והיה עקב תשמעון. מה כתיב למעלה מן הענין, לא מרובכם מכל העמים וגו' (דברים ז ז), אמר להם הקב"ה לישראל לא ממה שאתם מרובים מכל האומות, ולא ממה שאתם עושים מצות יותר מהם, והם מגדלים שמי יותר מכם, שנאמר כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים וגו' ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן אדני מגואל הוא וניבו נבזה אכלו (מלאכי א יא יב), כי אתם המעט מכל העמים, כי מאהבת ה' אתכם (דברים ז ז ח), בזכות שאתם ממעיטים את עצמכם לפני, לפיכך אני אוהב אתכם, וכן הוא אומר אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א ב), ואת עשו שנאתי וגו' (שם שם ג), ואומר ארפא משובתם [אהבם נדבה] (הושע יד ה), מהו אהבם נדבה, נדבה נפשי לאהבתם, אע"פ שאינן הגונין, וכן הוא אומר כי מאהבת ה' אתכם וגו' (דברים ז ח).

כתיב והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' וגו' (ישעיה ב ב), זש"ה והיה ראשיתך מצער וגו' (איוב ח ז), ללמדך שכל המצטער מתחילתו נוח לו בסופו ואין לך שמצטער יותר מאברהם, שהושלך בכבשן האש, וגלה מבית אביו, ורדפו אחריו ששה עשה מלכים, ונתנסה בעשר נסיונות, וקבר את שרה, ולבסוף נחה, ואברהם זקן בא בימים וה' ברך וגו' (בראשית כד א). יצחק נצטער בנערותו, ויקנאו בו פלשתים, שנאמר] ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד (שם כו טז), לסוף בקשו ממנו [שנאמר] ויאמר אליהם יצחק (למה) [מדוע] באתם אלי וגו' (שם שם כז). ויעקב נצטער בנערותו, שנאמר רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל (תהלים קכט ב), עד שהוא במעי אמו ביקש עשו להורגו, שנאמר ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו' (בראשית כה כב), [וכשקיבל הברכות, וישטום עשו את יעקב וגו'] ויאמר עשו בלבו וגו' (שם כז מא), וברח ללבן ונצטער בבתו, ואחר כך ביקש לבן להורגו, שנאמר ארמי אובד אבי(דברים כו ה), יצא מאצלו ופגע בעשו, שנאמר וישא יעקב (את) עיניו וירא והנה עשו בא וגו' (בראשית לג א), באתה עליו צרת דינה, וצרת יוסף, ולבסוף נחה, [שנאמר] ויכלכל יוסף את אביו וגו' (שם מז ב), הוי והיה ראשיתך מצער וגו'.

ד"א נכון יהיה הר בית ה' וגו', והר תבור יהיה גבוה מאד, משל למה הדבר דומה לבני פלטירין של מלך ירדו מן העיר והרגו אריות ונמרים ודובים ביער, והביאום ותלו אותם כנגד שער העיר, וכל בני העיר היו תמידין, מי הרגל אותם אריות, כך עשה הקדוש ברוך הוא, בא סיסרא לישראל בהר תבור, מן שמים נלחמו הכוכבים וגו' (שופטים ה כ), התחילו הכל תמיהים, שמעולם לא היה כמעשה הזה, שירדו כוכבים מן השמים לעשות מלחמה עם בשר ודם, אמר הקב"ה בעולם הזה הכוכבים נלחמו בשבילכם, אבל לעלם הבא ויצא ה' ונלחם בגוים ההם וגו' ועמדו רגליו וגו' (זכריה יד ג ד), וכל אותו הענין, והיו הכל מראין אותו באמצע, שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו (ישעיה כה ט).

חסלת פרשת עקב